

ת"פ 40212/08 - מ.י. פרקליטות מחוז ת"א - פלילי נגד ראובן מלעי

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"פ 40212-08 מ.י. פרקליטות מחוז ת"א - פלילי נ' מלעי ואח'
לפני: ד"ר עודד מודריק-שופט, סגן נשיא
בעניין: מ.י. פרקליטות מחוז ת"א - פלילי
ע"י עו"ד ראאד ענוז

המאשימה

נגד

ראובן מלעי

ע"י עו"ד צדוק חוגי

הנאשם

הכרעת דין

תמצית כתב האישום

לנאשם מיוחסות שש פרשיות עבירה.

אישום ראשון - זיוף ורכישת 63 מנועים

בשנת 2007 היה הנאשם בעלים ומנהל של חברה בשם "ניתאי מוטורס בע"מ" שעיסוקה ביבוא וסחר בחלקי חילוף לרכב ובכלל זה מנועי רכב. החברה הייתה ממוקמת ברח' המסגר 23 - 25 בתל אביב והחזיקה במגרש אחסנה באזור (להלן בהתאמה: "מחסן המסגר" "מחסן אזור" ושניהם ביחד "מְצָרֵי הנאשם").

במועד כלשהו לפני ספטמבר 2007 קשר הנאשם קשר עם תושב חברון בשם חאלד זגייר (להלן: "זגייר[1]"), לרכוש מזגייר מנועים גנובים לשם מכירתם בישראל תוך הצגת מצג שאלה מנועים משומשים שיובאו מחו"ל. הוסכם שזגייר ישחית את מספרי המנועים הגנובים ויטביע במקומם מספרים אחרים (להלן: "זיוף מנועים" או: "מנועים מזויפים"). הנאשם התחייב למסור לזגייר שטרי מכר, חשבוניות ותעודות משלוח שבהם נערך רישום כוזב מותאם למספרים המזויפים שאותם על זגייר להטביע במנועים הגנובים.

תוכנית הקשר יצאה מן הכוח אל הפועל. הנאשם מסר לזגייר ב-63 הזדמנויות פרטים של מספרי מנוע לשם הטבעה על גבי המנועים הגנובים לאחר השחתת המספרים המקוריים. סמוך לאחר מכן זייף הנאשם 63 שטרי מכר ורשם בהם שלא כדין את מספרי המנוע המזויפים. כמו כן זייף הנאשם 63 חשבוניות כדי שישקפו לכאורה עסקה כדין במנועים מיובאים. 63 שטרי המכר המזויפים והחשבוניות המזויפות הועברו בפקס לזגייר.

הנאשם שילם לזגייר 1,200 עד 1,500 ש"ח עבור כל מנוע מזויף. המנועים המזויפים הועברו מחברון בכ-20 משלוחים במשאית של אחד מוחמד שוויקי (להלן: "שוויקי") אל חצרי הנאשם.

שוויקי נעצר ביום 18.9.07 בשעת פריקת 4 מנועים מזויפים במחסן באזור. בה בעת נערך חיפוש בחצרי הנאשם שבו נתגלו 48 מנועים חשודים כמזויפים.

הנאשם מכר לאחרים 15 מנועים מזויפים שרכש מזגיר.

האישום השני עד השישי - זיוף מנועים ומכירתם תוך מצג כוזב

חמש פרשיות אישום מתארות סדרה של פעולות סחר שביצע הנאשם במנועים שזויפו באמצעות זגיר. בחמישה מקרים שונים מכר הנאשם מנועים מזויפים לגורמים שונים (בעיקר למוסכים, אך גם לרוכשים פרטיים), לאחר שזיף שטרי מכר וחשבוניות (על ידי שמילא את תורפי הטפסים הללו במספרי מנוע שהוטבעו במנועים המזויפים), כך שייראה מצג של עסקה כשרה במנועים מקוריים. הנאשם קיבל תמורה כספית למנועים שמכר. המנועים התגלו מותקנים בכלי הרכב של הרוכשים.

המענה לאישום

הנאשם הקדים למענה לאישום טענה, שהוא ראה בה טענה מקדמית, שאמרותיו שנמסרו בחקירת המשטרה נגבו ממנו באמצעים פסולים.

לגוף האישומים, טען הנאשם כי לא זיף מנועים ואין הוא קשור לזיוף מנועים. הוא אישר שמכר מספר מנועים, אך פעולת המכירה לא נכרכה בשום מעשה מרמה או זיוף. עיסוקו של הנאשם, בין היתר, ביבוא מנועים ופעילות המכירה שלו, היא בהקשר למנועים שרכש או ייבא כדת וכדין.

לפתח המשפט קוים "משפט זוטא" ממושך למדי, שבסיומו נדחו טענות הנאשם בהקשר לנסיבות גביית אמרותיו. האמרות התקבלו כראיה.

לאחר הליכי משפט הזוטא העלה הנאשם טענה של חוסר כשרות לעמוד לדין, נוכח מצב נפשי מסוים ששולל מן הנאשם כל יכולת להבחין בין טוב לרע ומונע ממנו אפשרות של השתתפות בהליך הפלילי.

הטענה נבחנה בהליכים ממושכים למדי. לאורך פרק זמן נפסק בירור המשפט נוכח מסקנות מסוימות שעולות מבדיקת הפסיכיאטר המחוזי. אחרי שהתברר בבדיקה חוזרת שאין כל מניעה לקיים את הבירור השיפוטי, עשה הנאשם פעולות שונות ומשונות כדי למנוע את הבירור וכדי שבית המשפט יגיע לכלל מסקנה שהוא נעדר כשרות נפשית מתאימה.

בשלב הדיוני הזה אינני רואה צורך לפרט את מעשיו ופועלו של הנאשם במטרה לתקוע טריז בניהול המשפט, שכן בשלב מסוים - מספר שנים לאחר שהבירור השיפוטי החל - ניתן היה להשלים אותו.

במסגרת סיכומי הטענות בכתב העלה בא כוח הנאשם מספר טענות שהיו ראויות להיטען כטענות מקדמיות, או שלכל הפחות היה צריך להעלותן התגבשותן הלכה למעשה.

אלה עיקרי הטענות:

א. חוסר סמכות עניינית - עיקר הטענה נעוץ בכך שחלק ניכר ממעשי העבירה המיוחסים לנאשם בוצעו, הלכה למעשה, בשטח הנתון לשליטת הרשות הפלסטינית, ומכאן שהוא מחוץ לגבולות השיפוט של מדינת ישראל וממילא אינו נתון לסמכות השיפוט של בית משפט זה.

ב. הגנה מן הצדק - עיקרה ב"אכיפה בררנית" הנובעת מכך שהמאשימה נמנעה מהשלמת בירור האישום של מי שהיה נאשם בתיק זה - חאלד זגייר, וכן נמנעה מהגשת אישום כלפי גורמים מעורבים אחרים.

ג. עובדות כתב האישום אינן מהוות עבירה - עיקר טענה זו מכוון להיעדר פירוט מספיק של האישומים השונים וכן קיום כפילויות בתכני האישומים השונים, העשויות לשבש את יכולתו של הנאשם להתגונן.

ד. סיכון כפול - עיקר הטענה בכך שהפרטים הכלולים באישום הראשון, כלולים גם באישומים 2-6 ולפיכך, הרשעת הנאשם באישום הראשון וביתר האישומים גם יחד, מהווה הרשעה כפולה ומכופלת, שאינה מתיישבת עם העיקרון של "זיכוי קודם או הרשעה קודמת בשל המעשה נושא כתב האישום" [סעיף 149(5) של חוק סדר הדין הפלילי].

מעבר לטענות הללו, הוסיף בא כוח הנאשם בסיכומיו גם שורת טענות שתכליתה לשלול את קבילות אמרתיו על פי "כלל הפסילה ההלכתי".

ראיות המאשימה

האישום הראשון - זיוף ורכישת 63 מנועים

המאשימה נשענת על אמרות הנאשם, עדות מוחמד שוויקי כמעורב בעבירה, ומספר עדויות שוטרים שערכו פעולות חיפוש ומסרו חוות דעת ביחס למנועים.

אמרות הנאשם

הנאשם מסר מספר אמרות, שמהן עולה הודאה מפורשת במעשי העבירה המיוחסים לו באישום הראשון. לפי אמרתו, ניהל הנאשם באמצע 2007 עסק לסחר במנועי רכב. העסק התנהל על בסיס עסק קודם ("ליברטי") שפעל באותו תחום ואשר הנאשם רכשו מבעליו (לימים הוחלף שם העסק ל"סופר מנוע"). מן הבעלים הקודם נרכשו מנועים וכן שטרי מכר עבור המנועים. אחד עלי מלוד הכיר לנאשם את זגייר, תושב חברון, ואמר לו שזגייר יכול לספק לו מנועים של כלי רכב גנובים במחיר זול. הנאשם יצר קשר עם זגייר ורכש ממנו כמה עשרות מנועים (כ-50 מנועים). הנאשם ידע שזגייר

מטביע על המנועים מספרים שאינם מסוג המספרים שטבועים על מנועי כלי רכב בישראל. זה על מנת שהמנועים יראו כמנועים מיובאים. הוא המציא לזגייר תעודות משלוח ושטרי מכר שבהם מילא הנאשם את פרטי המנוע ומספרו, על פי מה שזגייר הכתיב לו. שטרי המכר ותעודות המשלוח הוצגו לנאשם בחקירתו במשטרה, והוא אישר אותם [ת/18]. 15 מנועים מזויפים באופן המתואר נמכרו לגורמים פרטיים, וכ-50 מנועים מזויפים נותרו במחסני העסק של הנאשם. מן האמרות עולה שהנאשם שילם לזגייר תמורת כל מנוע שרכש ממנו, סכום של 1,200-1,500 ש"ח [ת/2, ת/3, ת/4 ו-ת/6].

בחלק מן האמרות ביקש הנאשם לשמור על זכות השתיקה, בחלק מן האמרות הביע הסתייגויות שונות מהודאתו באמרות הקודמות [למשל ת/5, ת/6 ו-ת/7].

עדות מוחמד שוויקי

שוויקי העיד בבית המשפט כי שימש כשליח להעברת מנועים מזגייר לנאשם והעברת כספי תמורה מן הנאשם לזגייר. העד ביצע כ-20 הובלות של מנועים. בעדותו ציין כי העביר מן הנאשם לזגייר גם שטרי מכר שמשקפים, לכאורה, משלוח מנועים מן הנאשם אל זגייר. אולם העד ידע היטב שזגייר מזייף מנועים ומטביע בהם מספרים לפי שטרי מכר שקיבל בפקס מן הנאשם [הפקסים כלולים ב-ת/18].

בא כוח המאשימה ביקש לסמוך על עדותו של שוויקי כעד מהימן, הן על פי התרשמות מדבריו בבית המשפט, והן משום שהדברים נתמכים בראיות חיצוניות [אמרות הנאשם ו-ת/18]. יצוין, כי העד העיד בבית המשפט לאחר שהוא עצמו נתן את הדין בגין מעורבותו ונשא בעונש. על כן, אין חשש שהוא ביקש להמעיט מן האחריות שלו ולהעביר אחריות אל כתפי הנאשם.

עדויות שוטרים

מספר שוטרים ביצעו פעולות חיפוש ותפיסה בחצרים המוחזקים בידי הנאשם. השוטר גולן דדון ערך ביום 18.9.07 חיפוש במחסן המשתייך לעסקו של הנאשם, וגילה בו כ-200-150 מנועים [ת/34]. השוטר דרור דה-קלו עקב ביום 18.9.07 אחר תנועותיו של שוויקי, שהגיע בשעת ערב אל המחסן המוחזק בידי הנאשם והחל להוריד את המנועים המזויפים שהסיע ברכבו אל המחסן. למחרת היום, הגיע השוטר אל המחסן ותפס 55 מנועים, בחשד להיותם מזויפים [ת/31]. השוטר אורי שאטי ביצע ביום 19.9.07 חיפוש במחסן נוסף שמוחזק בידי הנאשם, ותפס בו 11 מנועים בחשד להיותם מזויפים. המנועים שנתפסו הועברו למגרש בפיקוח המשטרה בעטרות [ת/33]. השוטר טל אנגל התקשר לבעלי רכב שונים ובדק אם כלי הרכב, המופיעים במרשם המשטרתי כגנובים, הוחזרו להם. התברר לו שכלי הרכב לא הוחזרו לבעליהם [ת/35, ת/61, ת/67, ת/70, ת/77, ת/98, ת/100 ו-ת/102].

חוות דעת

מפקח אבירם אלבז, קצין הזיהוי של יחידת אתגר במשטרה, העיד ששימש כאחראי על מגרש המוצגים בעטרות. הוא התבקש לבחון את המנועים החשודים כמזויפים בשני המחסנים של הנאשם. הוא הצביע על מנועים החשודים כמזויפים.

אלה סומנו והובלו במשאיות למגרש בעטרות. מפקח אלבז ערך 41 חוות דעת, המראות שחלק גדול מהמנועים שנתפסו מרשות הנאשם במחסנים הללו, מזויפים [ת/37, 38, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 84, 97, 99, 104][2]

רס"ר אדי ביטון, איש זיהוי פלילי, בחן מנועים החשודים כמזויפים במגרש עטרות. חוות דעתו הייתה שהמנועים שבדק זיפו. הטבעות מספרי מנוע בהם אינן מקוריות ולא נעשו בידי החברה שייצרה את המנועים הללו [ת/27, 28, 39, 40, 48, 54, 83, 101, 103, 105][3].

האישום השני - זיוף ומכירת מנוע רכב סובארו

האישום עוסק בפרשת זיוף מנוע רכב מסוים ומכירתו לאזרח, תוך מצג שהמנוע הנמכר הוא מנוע מקורי. להוכחת האישום, הציגה המאשימה את אמרת הנאשם שבה כלולה הודאה בכך שהנאשם מכר לאחד שלום חג'בי מנוע שמספרו 113188, תוך אמירה לקונה שהמנוע יובא מחו"ל [ת/7].

פלט מן המאגר המשטרתי מראה כי רכב מסוג סובארו, שמספר מנועו 571179, נגנב ביום 20/1/07 מרשות בעליו, גברת אפרת גל. שלום חג'בי העיד שהוא קנה מנוע מרשות הנאשם תמורת סך 3,500 ש"ח והתקין אותו ברכבו. מספר המנוע שהורכב ברכב ושנקנה מן הנאשם הוא 113188.

מחוות הדעת של מפקח אלבז עולה שהמנוע שהותקן ברכבו של חג'בי, הנושא מספר 113188, הוא מנוע מזויף. הזיוף הוא בהטבעת המספר [ת/94, ת/96]. שטר מכר שהנפיק הנאשם לחג'בי מצוין כי מספר המנוע שנמכר לחג'בי הוא 113188 [ת/108].

מכלול הראיות הללו משמיע שהנאשם זיף את מספר הזיהוי של המנוע הגנוב באמצעות זגיר ומכר את המנוע המזויף לחג'בי, תוך הצגת מצג עובדתי כוזב, כאילו מדובר במנוע מקורי.

האישום השלישי - זיוף ומכירת מנוע רכב סובארו

פרשת האישום השלישי דומה במתאר ההתרחשות לפרשת האישום השני. גם בה מדובר ברכב פרטי מסוים שנגנב ביום 29/1/07 מידי בעליו. לאחר המועד האמור, קיבל הנאשם מזגיר את מנוע הרכב הגנוב, זיף אותו על ידי הטבעת מספר מזויף, וביום 8/2/07 מכר את המנוע לאורן ביבי ממוסך "אפק" כנגד סכום של 2,890 ש"ח.

שורת ראיות מבוססת את האישום. ראשית, אמרת הנאשם שבה מתוארים 15 מקרים של מכירת מנועים גנובים ומזויפים לגורמים שהנאשם סירב למסור את פרטיהם [ת/2]. פלט מן המאגר המשטרתי בדבר גניבת רכב סובארו ביום 29/1/07, מרשותה של גברת גילה אניאתי [ת/86]. חוות דעת של איש מז"פ, רפ"ק יואב ווליניץ, שמנוע הרכב זויף, תוך הטבעת מספר מנוע שונה [ת/87]. עדות אופיר קפלן על כך שבבעלותו רכב שכולל את מספר המנוע המזויף שהותקן ברכבו

במוסך "אפק". שטר מכר של מנוע שהונפק לאופיר קפלן [ת/110].

הנאשם באמרתו אישר שמכר מנוע למוסך "אפק", הוא המנוע שהותקן ברכבו של אופיר קפלן, אך טען שהמנוע יובא מהולנד. לתמיכת דבריו, הצביע על חשבונית מספר 802 שנתפסה אצלו במשרד [ת/107], אשר בה מצוין שהמנוע שהותקן אצל אופיר קפלן, יובא מחו"ל. אלא שבדיקה ברשות המכס איתרה את חשבונית 802, ובה לא מופיע מספר המנוע הנדון כל עיקר.

מכלול העדויות הללו מוכיח את טענת האיטום של זיוף מנוע רכב גנוב ומכירתו, תוך מצג שמנוע הרכב מיובא ומספרו הטבוע הוא המספר המקורי.

האיטום הרביעי - זיוף ומכירת מנוע רכב מדגם ניסן טראנו

פרשה נוספת של זיוף מנוע רכב גנוב ומכירתו לאחר. המכירה בוצעה ביום 12.7.07 בידי הנאשם, לאבי פנחסוב, בעלים של מוסך, בתמורה לסך 6,930 ש"ח. מכירת המנוע נעשתה בידיעה שהמנוע מזויף (הזיוף בוצע בידי זגיר) ותוך הצגת מצג שמדובר במנוע מקורי. הנאשם זייף חשבונית על ידי הכללת מספר המנוע המזויף בחשבונית, כדי שייראה שהמנוע הובא על ידו מחו"ל כדין. פנחסוב מכר את המנוע המזויף למשה גורנוב.

שורת ראיות מוכיחה את טענת האיטום. הרכב שהוחזק בידי משה גורנוב נבדק ביום 21.7.08 ונמצא שהמנוע המורכב בו, שמספרו 110345, מזויף [ת/92, ת/93]. פנחסוב העיד שקנה את המנוע מן הנאשם והרכיב אותו ברכב של גורנוב. על סכום התמורה שקיבל הנאשם, בסך 6,930 ש"ח, מעידה חשבונית [ת/109]. הנאשם באמרתו מצוין כי המנוע שמספרו נקוב לעיל, יובא מהולנד ומופיע בחשבונית ספק 0628, שנתפסה במשרדו [ת/7]. אלא שבדיקה ברשות המכס מגלה כי מספר המנוע האמור לא נכלל בחשבונית הנזכרת.

האיטום החמישי - זיוף ומכירת מנוע רכב מדגם מאזדה 323

פרשה נוספת של מכירת מנוע גנוב, תוך זיופו. המנוע נמכר ביום 13.5.07 מידי הנאשם למוסך "ש. קלעי ובנו", כנגד סכום של 4,600 ש"ח. הנאשם טען לפני הרוכש שהמנוע הוא מנוע מקורי, שיובא בידי מחו"ל. הנאשם מסר לרוכש שטר מכר, המראה לכאורה שמדובר במכירת מנוע מקורי וכן חשבונית שגם בה נחזה המנוע להיות מקורי.

הראיות המוכיחות את האיטום הן אמרת הנאשם ובה הודאה כי קנה מזגיר מנועים מזויפים ומכר אותם לאחרים בידיעה שהם מזויפים [ת/2], אמרה של הנאשם שבה הודאה במכירת מנוע למוסך ש. קלעי והנפקת שטר מכר וחשבונית ספק 802 [ת/7]. בדיקה של המנוע שנרכש בידי מוסך קלעי, המראה שהמנוע חשוד כמזויף [ת/88]. בדיקה נוספת של המנוע, המגלה כי המספר מזויף, אך אומרת שלא ניתן להגיע להטבעה המקורית עקב ההשחתה [ת/89].

האיטום השישי - זיוף ומכירת מנוע רכב מדגם מאזדה 323

עמוד 6

פרשה נוספת של מכירת מנוע גנוב, תוך זיפוף. המנוע נמכר ביום 8.2.07 לבעלים של מוסך כנגד תמורה בסך 3,350 ש"ח. אגב המכירה, הציג הנאשם לבעלים של המוסך מצג שווא כאילו המנוע יובא בידו מחו"ל.

באחת מאמרותיו מסר הנאשם לחוקרים כי מכר מנוע שמספרו 581700 למוסך "מאיר" בקריית מלאכי. הנאשם טען כי המנוע הובא מהולנד והציג חשבונית ספק מספר 802 כראיה לכך [ת/7]. אלא שבדיקה משווה בין החשבונית שהציג הנאשם לבין החשבונית המקורית שנמצאה במכס, מראה את הזיוף שבוצע [ת/107].

הרכב שנמכר למוסך "מאיר" נבדק, ומחוות דעת הבודקים המומחים עולה שהמנוע שהורכב ברכב, שמספרו כמצוין לעיל, מזויף. המומחים התקשו לאתר את מספר המנוע שהוטבע במקור, וזאת בשל מידת ההשחתה של המתכת, במלאכת הזיוף [ת/90, ת/91].

הראיות האמורות משתלבות בהודאת הנאשם במסגרת אחת מאמרותיו, שקנה מזגייר מנועים מזויפים ומכר אותם לאחרים בידיעה שהם מזויפים [ת/2].

ראיות ההגנה וטענותיה

פרשת ההגנה מתמקדת בשני קווי התגוננות עיקריים. האחד, עניינו בהשגות כנגד ראיות התביעה כשהן לעצמן, והשני, עניינו בטענות התגוננות כלליות.

ההשגות כנגד ראיות ההגנה מתמקדות בשלושה: (1) אמרות הנאשם; קבילות, מהימנות ומשקל; (2) חוות דעת מומחים לקויות; (3) לא הוכח קשר סיבתי בין מעשי זיוף מנועים למעשי הנאשם.

אמרות הנאשם; קבילות, מהימנות ומשקל

קבילות האמרות

בראשית פרשת ראיות התביעה, ביקשה התביעה להגיש את אמרות הנאשם שנגבו בחקירת המשטרה. בא כוח הנאשם התנגד לקבלת אמרותיו. הוא מיקד את טענות ההתנגדות בהוראת סעיף 12 לפקודת הראיות. באופן מפורט יותר, הושמעו מפיו טענות שהאמרות נגבו בכוח, באיומים, בניצול מצבו הנפשי והפיזיולוגי של הנאשם, חקירה "רומסת", אי מתן טיפול תרופתי והפעלת לחץ נפשי. בעקבות ההתנגדות, התנהל "משפט זוטא", שבסיומו התקבלה החלטה בדבר קבילותן של האמרות [החלטה מיום 1/3/10].

בגדר הסיכומים בכתב מטעם הנאשם, העלה בא כוחו טיעונים נוספים שעשויים להשפיע על קבילות האמרות או למצער על משקלן.

טיעון אחד הוא שנפגעה זכות ההיוועצות של הנאשם בסנגור. הזכות הזו הופרה הן בשלב הראשוני, היינו, בעת שהנאשם נחקר לראשונה, והחוקרים שבו והפרו אותה כל אימת שהנאשם התבקש לחקירה נוספת.

נראה שהטיעון מבוסס בעיקר על טענות שהטיח הסנגור בחוקר רפ"ק בראל. שכן אף הנאשם, במסגרת עדותו ב"משפט הזוטא", לא אמר דבר לענין זכות ההתייעצות[4].

טענה שנייה נוגעת למצבו הנפשי של הנאשם בהיותו בחקירת המשטרה. הטענה מוגדרת מפי בא כוח הנאשם כך: **"נוכח מצבו הנפשי הסובייקטיבי של הנאשם עת נחקר, כפי שהובא במהלך שמיעת ההוכחות בפני בית משפט נכבד זה, לא יכול היה [הנאשם] מבחינה אובייקטיבית לנפק הודאה וכל זאת מבלי שתיפגע באופן אובייקטיבי האוטונומיה של הרצון החופשי המוקנית לו"**.

הנאשם העיד במסגרת משפט הזוטא כי הוא סובל כל הזמן מחרדות וכי בעת החקירה **"אם היו אומרים לי תודה ברצח רבין, הייתי מודה. זה לא בעיה לתפור תיק לאדם כשהוא בחרדות"** [פ/49].

לתמיכת הטיעון, הסתמך הסנגור על בדיקות ואבחונים נפשיים שנעשו לנאשם זמן רב לאחר שנחקר במשטרה, בידי הפסיכיאטרית ד"ר אורית אבנר ובמיוחד על חוות דעתו של הפסיכיאטר ד"ר ראובן זיו, שבין היתר, קבע כך: **"הן הפסיכיאטרית המומחית ד"ר אורית אבנר, בשתי חוות דעת, והן בבדיקתי אני, הדגשנו את הפתולוגיה האוטונומית, הדיכאון והחרדה. הספרות המצוטטת מצביעה על האבחנות השונות של האישיות הפגועה ומסבירות את חוסר העקביות בהתנהלותו ועוצמת הסימפטומים והסימנים על מצבו"** [חוות הדעת של ד"ר זיו]. ובבית המשפט: **"אין לי מושג במה איימו עליו שם [בחקירה]... אם לוחצים על אנשים, הם יכולים לדבר גם מתוך כורח..."** [פ/292].

כפועל יוצא, גורס הסנגור שהמעצר המתמשך של הנאשם הכניס אותו, על רקע מצבו הנפשי בעבר, ללחץ סובייקטיבי ולמתח פנימי באופן שהוביל להפרעה בקליטה ולחוסר המודעות לזכויותיו בחקירה וכתוצאה מכך, גם להודאת שווא או להודאה שמשקלה אפסי.

להשלכה של מצב נפשי סובייקטיבי על טיבה של הודאה שנמסרה בחקירה, הפנה הסנגור לאמרות בפסיקה [למשל: **"בית משפט זה הכיר בשורה ארוכה של פסקי דין באפשרות כי גם לחץ סובייקטיבי ומתח פנימי, עשויים לגרום לשבירת רוחו של הנחקר"** (ע"פ 48/54 ארשיד נ' היועץ המשפטי לממשלה); **"דין הוא שהתוודות לעולם מלווה בחשש שמא ראה המודה ליטול על עצמו אחריות למעשה שלא עשה"** (ע"פ 6289/94 דזנשוילי נ' מדינת ישראל); רע"פ 4142/04 מילשטיין נ' התובע הצבאי הראשי]. וכן בספרות המקצועית: **"אנשים עם מוגבלות שכלית שהיו בעלי מנת משכל נמוכה... היו בזמן חקירה משטרית סוגסטיביים הרבה יותר מאחרים, נטו לבלבול... ולקבלה והסכמה שלמראית עין..."** (מרגולין ולביא "הודאת שווא על רקע נפשי: רקע תיאורטי והשלכות מעשיות", רפואה ומשפט, גיליון 39, 147).

טיעון שלישי נוגע לאי ידיעת קרוא וכתוב. הנאשם העיד על עצמו במסגרת משפט הזוטא, שאיננו יודע קרוא וכתוב. הסנגור הפנה לחקירה החמישית של הנאשם, שבפתחה אמר הנאשם שהוא מבקש שלפני שיוחתם על ההודעה שימסור, יוזמן הבן שלו כדי להקריא לו את הדברים, כיוון שאין הוא יודע לקרוא. אכן, בסוף גביית ההודעה ציינה החוקרת שהציעה לנאשם להזמין את בנו להקריא לו את תוכן ההודעה, אך הנאשם סירב וביקש שבנו יקריא לו הודעה של יום קודם לכן. כעבור מספר דקות, טען שגם בנו אינו יודע קרוא וכתוב [ת/6 רישא וסיפא].

מן ההתרחשות המתועדת בשלב גביית האמרה החמישית, מסיק הסנגור שכל האמרות הקודמות לא הוקראו באוזני הנאשם ועל כן, לא יכול היה הנאשם לאשרר את אמיתותן.

כיוון שהנאשם אינו יודע קרוא וכתוב, אין משקל להודעות שמסר, כביכול, שהרי לא היה לאיל ידו לבחון את תוכן הרישום לכאורה, ולבדוק האם הוא הולם את דבריו.

האמרות אינן משקפות עבירה

מאמרתו המרכזית של הנאשם [ת/2] עולה שהוא אישר דבר זיופם של 40 מנועים ולא את זיופם של 63 מנועים, ושמותן המסגרת האמורה מכר 15 מנועים, שביניהם המנועים הכלולים באישומים השני עד השישי.

יתר על כן, לא תמצא באמרותיו השונות של הנאשם אישור לכך שידע שהמנועים שהוא סוחר בהם גנובים או מזויפים. כל מה שנאמר הוא שתעודות המשלוח נשלחו אל זגייר. הא ותו לא.

יתר על יתר, מהודעותיו של זגייר ניתן לגזור באופן חד משמעי שלא נעשה זיוף במנועים וכי זגייר רכש מנועים מהנאשם ולא להיפך [ת/10, ת/11, ת/12].

חוות דעת מומחים לקויים

אבירם אלבז ואדי ביטון, המומחים שהעידו מטעם התביעה בעניין הזיוף שבמנועים, חתמו על חוות דעת בעניין בדיקות שכלל לא בוצעו בידם. לפי המתברר מפי המומחים, הבדיקות בוצעו בידי מתמחים, כלומר, צוערים מתלמידים שעסקו בבדיקת המנועים במסגרת תהליך ההכשרה שלהם להיחשב כמומחים. חלק נכבד מחוות הדעת הן בעליל כאלה שנכתבו על סמך בדיקות שבוצעו בידי מתמחים, בלי פיקוח מטעם המומחה [ת/38, ת/39, ת/41, ת/47, ת/48, ת/52, ת/55, ת/56, ת/58, ת/59, ת/64, ת/65, ת/66, ת/71, ת/72, ת/81]. בדיקות אחרות נעשו בידי מתמחים בפיקוח המומחים.

בהיעדר בדיקה שנעשתה בידי עורך חוות הדעת, אין לחוות הדעת כל נפקות ראייתית.

הוצגה כראיה חוות דעת של מומחה מז"פ, רוברט וינטריץ, האומרת ששלושה מנועים מן המנועים שנבדקו על ידי המומחים אלבז וביטון, נמצאו תקינים. הדבר חותר מתחת לפני תוקף חוות דעת המומחים.

כיוצא בזה, הוגש לבית המשפט רשומון מכס, המראה ש-21 מן המנועים שנבדקו כלל אינם מזויפים, אלא הובאו כדין בידי הנאשם מחו"ל. גם עובדה זו חותרת מתחת לפני תוקף חוות דעת המומחים.

לא הוגשו "ניירות העבודה" של המומחים, דבר שמנע מן הנאשם יכולת לבחון את תוקף חוות הדעת.

לא הוכח קשר סיבתי בין מעשי זיוף מנועים למעשי הנאשם

זגייר היה מעיקרה נאשם בתיק זה, אולם לפי שהוא מתגורר באזור הנתון לשליטת הרשות הפלסטינית, לא הסתייע להביאו למשפט ובשלב מסוים, החליטה התביעה לזוטר על האישום נגדו. המהלך פגע בהגנת הנאשם, שכן אילו ניתן היה להעיד את זגייר ולחקור אותו בחקירה נגדית, אפשר היה להראות שלא הייתה לנאשם מודעות לפעולות זיוף כלשהן במנועים.

לא נתפס ציוד שבאמצעותו בוצעה הטבעה של מנוע לשם זיופו, לא נתפסו שטרי מכר מזויפים או חשבונות מזויפות ולא נשללה הטענה של הנאשם, שזגייר היה זה שמסר לו את מספרי המנועים ולא להיפך.

עדותו של מוחמד שוויקי, שהיה נהג שליח להובלת מנועים מזגייר אל עסקו של הנאשם, אינה תורמת, הלכה למעשה, להוכחת הקשר של הנאשם למעשי הזיוף. שוויקי לא היה עד ראיה למעשי זיוף. הוא העריך שזגייר ביצע זיופים במנועים, אך דבריו אינם בגדר עדות ישירה לכך. שוויקי הוא עד ישיר בעניין ההובלות שביצע, אך אין הוא יכול לומר כמה מנועים הכילה כל הובלה מעשרים ההובלות שביצע. על כן, בהיעדר יכולת להביא את זגייר לעדות כדי לסתור את עדות שוויקי, אין להקנות לעדות שוויקי כל נפקות.

המתלוננים, היינו אלה שלהם נמכרו כלי הרכב שכללו מנועים שלפי הטענה זיופו, לא הוזמנו להעיד בבית המשפט. על כן, לא הוכח הקשר שבין הנאשם למנועים הללו (אלה הכלולים באישומים 2-6) ולא הוכח שהתבצעה עסקה בין הנאשם למתלוננים הללו.

חוסר סמכות עניינית

כתב האישום מתאר מסכת יחסים עבריינית שנקשרה בין הנאשם לבין זגייר. זגייר תושב חברון והמעשים העברייניים המיוחסים לו בוצעו, לפי הטענה, בחברון. מכאן, שעבירות שעניינן "מעשה המקשה על זיהוי חלק של רכב" או "שינוי זהות של חלק של רכב" (סעיף 413ט לחוק העונשין), התבצעו מחוץ לגבולות השיפוט של מדינת ישראל. הוא הדין בעבירת קשירת קשר, לפי סעיף 499 לחוק העונשין, שהסנגור טוען שבוצעה באזור חברון, ועבירה של זיוף מסמכים, לפי סעיף 413ח לחוק העונשין.

מאחר שהעבירות הללו בוצעו מחוץ לגבולות הסמכות, אין לבית המשפט סמכות עניינית לדון בעבירות הללו [ראו ע"פ 8831/08 **מדינת ישראל נ' אחמד אלשחרה** (מפי כבוד השופט עמית)]. יתר על כן, אילו נטל בית המשפט חירות

לעצמו לדון בעבירות שבוצעו בתחומה של הרשות הפלסטינית, היה בכך כדי לגרוע מן הזכויות הקיבוציות של הרשות ומזכותה לאוטונומיה ולהגדרה עצמית לאומית, בין היתר על ידי קיומה של מערכת שפיטה עצמאית [ד"ר הילי מודריק אבן-חן "מחויבות בקו הגבול - על חובותיה של מדינה כובשת כלפי מדינה נכבשת", **משפט וממשל**, ח, תשס"ה, 471].

הגנה מן הצדק

טענת ה"הגנה מן הצדק" מבוססת על שני רכיבים: (א) אכיפה בררנית; (ב) אי חוקיות ואי חוקתיות ההליך.

אכיפה בררנית

טענת האכיפה הבררנית מתייחסת להבחנה שביצעה המאשימה בין הנאשם, שאותו העמידה לדין, לבין זגייר, שעל העמדתו לדין ויתרה, ולבין ניתאי מוטורס בע"מ וגורמים נוספים, שכנגדם לא הוגש כתב אישום כל עיקר.

חאלד זגייר - מעיקרה, היה זגייר שותף לאישום. בשלב מסוים הוטלו ההליכים נגדו, כיוון שהתביעה התקשתה לכופף את התייצבותו למשפט (זגייר, כאמור למעלה מכאן, הוא תושב חברון. היכולת לכופף תושב הרשות הפלסטינית להתייצב למשפט בישראל מוגבלת מאוד, שכן אין הסדרי "עזרה משפטית" יעילים בין הרשות הפלסטינית לבין מדינת ישראל). ההגנה ביקשה מבית המשפט להורות על זימונו של זגייר כעד הגנה. בית המשפט ציווה על זימונו של זגייר לעדות, אך הדבר לא התממש.

במהלך המשפט פנה זגייר עצמו לבית המשפט וביקש לחדש את ההליך נגדו. אלא שהתובע התנגד למהלך וביקש להותיר את התליית ההליך על נכונה.

הסנגור רואה בעובדה שהתביעה לא מימשה את האפשרות להחזיר את זגייר להיות נאשם בתיק הזה ולאפשר לו להשמיע את גרסתו מעם דוכן העדים, באופן שיאפשר את בחינת הגרסה גם מן ההיבטים של הנאשם, משום אכיפה בררנית.

ניתאי מוטורס בע"מ - בחלק הכללי של כתב האישום מתואר הנאשם כ"הבעלים והמנהל של חברת 'ניתאי מוטורס בע"מ', העוסקת בייבוא וסחר בחלקי חילוף לרכב, לרבות מנועים". עיון ברישומי רשם החברות מלמד כי לחברה 10,000 מניות, שמתוכן כ-100 מניות בבעלות הנאשם.

אף על פי שהפעילות העבריינית המתוארת בכתב האישום בוצעה, לכאורה, בידי הנאשם, כאורגן של החברה, לא הוגש עד היום כתב אישום כנגד החברה ואף לא כנגד רואה החשבון, שהוא המבקר של החברה. על פי פסיקת בית המשפט העליון, עשוי תאגיד לשאת באחריות פלילית כשהוא לעצמו [ע"פ 3027/90 **חברת מודיעים בינוי ופיתוח נ' מדינת ישראל**] ולעתים התאגיד עשוי להימצא אחראי בפלילים, אף על פי שהאורגנים שלו אינם נושאים באחריות כל עיקר [שם].

מן האמור בכתב האישום עולה, לכאורה, שהפעילות שבוצעה נועדה להעשיר את קופתה של חברת ניתאי מוטורס. יוצא, אם כן, שהתביעה הייתה צריכה להעמיד לנגד עיניה את ההבחנה המהותית בין הנאשם, כנושא משרה בחברת ניתאי מוטורס, לבין התאגיד עצמו. ומשלא הוטלה האחריות הפלילית לפתחה של החברה, הניסיון להטיל את האחריות על כתפי הנאשם כאורגן של החברה, הוא בגדר אכיפה בררנית.

אי חוקיות ואי חוקתיות ההליך

שלוש טענות מרכיבות את הטיעון בדבר אי חוקתיות ההליך: (א) מחדל הזימון וההבאה של זגייר לעדות; (ב) הפרדת דיון בלתי תקינה; (ג) אי נכונות לשמיעת חוות דעת פסיכיאטריות מטעם הנאשם.

מחדל הזימון וההבאה של זגייר לעדות

במהלך פרשת ההגנה, פנה הסנגור כמה פעמים לבית המשפט בבקשה לזמן את זגייר לעדות. בית המשפט הוציא צו ממוען למשטרה, המורה לזמן את זגייר כמבוקש. אלא שההזמנה והצו של בית המשפט לא התממשו. הסנגור סבור שהמאשימה ושלוחותיה במשטרה ניצבים מאחורי מחדל מימוש הזימון האמור. אכן, זגייר תושב חברון וזימונו של אדם לעדות מן העיר הזאת אינו דבר פשוט. אולם, מהודעה של זגייר לבית המשפט עולה שהוא התייצב פעמים רבות במשטרת חברון ואף על פי שזו החזיקה בידיה את ההזמנה שיצאה מבית המשפט להבאתו לעדות, לא מימשה המשטרה את הזימון.

באורח קונקרטי, ביום 5.2.13, בשעת דיון בבית המשפט, חזר הסנגור ושנה את בקשתו לזמן את זגייר. התובע השיב: "חברי אומר שהוא רוצה כעד הגנה [את זגייר]. אין בעיה, שיבוא ויעיד היום ונגמור את ההליך" [פ/282]. הדיון התקיים בשעת בוקר מוקדמת ואי אפשר היה לממש את "הרעיון" של התובע להביא את העד לבית המשפט לאלתר, עקב ריחוקה של העיר חברון מתל אביב וכן בשל הצורך לקבל אישור כניסה לישראל. משנוכח בית המשפט בזה, סירב להזמנה נוספת של העד וקבע שבמסגרת התיק לא יישמעו יותר עדים נוספים. בכך סתם בית המשפט את הגולל על האפשרות של הנאשם להשמיע עד הגנה חשוב, מתוך העדפה של שיקולי יעילות ומהירות על פני שיקולים של צדק וירידה לחקר האמת.

הפרדת דיון בלתי תקינה

ההליך כנגד זגייר הותלה לבקשת התביעה, מבלי שהתובע ביקש את הפרדת הדיון בין הנאשמים. רק ביום 5.2.13, שהתברר להיות הישיבה המסיימת את פרשת ההוכחות במשפט, פנה התובע לבית המשפט בבקשה להפרדת הדיון, והוא לנוכח פניית זגייר לחדש את ההליך נגדו. בית המשפט פסק שהתליית ההליך כנגד זגייר, כמוה כהפרדת הדיון בין הנאשמים. הסנגור גורס שהחלטה זו מוטעית ושלא ניתן להפריד דיון בין נאשמים, כשההליך בעניין אחד מהם מצוי בהתליה. על כן, גם החלטה זו פוגעת בזכותו הטבעית של הנאשם למצות את דרכי התגוננותו על ידי זימון זגייר לעדות. העדות של זגייר חיונית כדי שהנאשם יוכל לחקור אותו ולהפריך את הקשר הסיבתי שבין פועלו של זגייר, לבין מודעות הנאשם לפעולות זיוף המנועים.

ביום 15.8.10 קבע בית המשפט כי ההליך בעניינו של הנאשם יופסק נוכח מצבו הנפשי, כפי שהוגדר בחוות דעתה של ד"ר קלרה שילד, מנהלת היחידה לפסיכיאטריה משפטית, בבית החולים "אברבנאל". ד"ר שילד קבעה שהנאשם לוקה בהפרעה דיכאונית חוזרת חמורה ואף על פי שהוא מסוגל להבחין בין טוב לרע, בין מותר לאסור, הוא מתקשה להבין ולעקוב לאורך זמן אחר ההליך המשפטי ואינו יכול להיעזר בעורך דין.

הפסקת ההליך נועדה לשם מתן טיפול סדיר לנאשם, כדי שההליך ישוב ויתנהל לאחר שתחול רגיעה במצבו.

ביום 26.9.11, ניתנה החלטת בית משפט מבוססת על חוות דעת נוספת של הפסיכיאטר המחוזי, שהנאשם כשיר לעמוד לדין וניתן לחדש את ההליך. ממועד החלטה זו ואילך, פנתה ההגנה לבית המשפט בבקשות נוספות לקבל חוות דעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי ומטעם הנאשם, וזאת נוכח הרעה במצבו של הנאשם. בית המשפט דחה את הבקשות, אך קבע כי בפרשת ההגנה יוכל הנאשם להעיד את הפסיכיאטרים מטעמו.

הסנגור סבור שמצב נפשי איננו מצב קבוע (סטאטי), אלא מצב דינאמי המחייב בדיקה חוזרת ונשנית כל אימת שיש חשש לשינוי במצב הנפשי. החלטת בית המשפט לעכב את האפשרות להציג לפניו חוות דעת פסיכיאטריות עתיות, פגעה ביכולת ההתגוננות של הנאשם, שכן לאורך שלביה השונים של פרשת התביעה, היה הנאשם במצב נפשי כזה שלא יכול היה להתייעץ עם עורך דינו, ועורך הדין נתקל בקשיים מהותיים בניהול הגנת הנאשם, שעמו כלל לא יכול היה להידבר.

דין והכרעה

הילוכה של הכרעת הדין

בראשונה, אבחן את משמעותן והשלכותיהן של "הטענות המקדמיות" (שאיחרו להגיע רק בשלב הסיכומים). בשנייה, אברר את טענות הנאשם להגנה מן הצדק. בשלישית, אשקלל את הראיות כולן, כדי להכריע את הדין.

טענות "מקדמיות"-מאחרות[5] והשלכותיהן

חוסר סמכות עניינית

עיקר טענת חוסר הסמכות מבוססת על כך שמעשי העבירה המיוחסים לנאשם הם בגדר עבירה שבוצעה מחוץ לשטח מדינת ישראל. שהרי פעולות זיוף המנועים בוצעו בפועל, לפי טענת כתב האישום, בידי זגייר, שהוא תושב חברון. חברון נמצאת מחוץ לשטח סמכות השיפוט של מדינת ישראל.

סמכות השיפוט של בתי המשפט בישראל בעניינים פליליים, משתרעת על "עבירת פנים". עבירת פנים היא עבירה שנעברה, כולה או מקצתה, בתוך שטח ישראל. היא מקיפה גם מעשי הכנה, ניסיון, ניסיון לשידול או קשירת קשר לעבור עבירה, שנעשו מחוץ לישראל ישראל, ובלבד שהעבירה כולה או מקצתה הייתה אמורה להיעשות בתוך שטח מדינת ישראל.

כתב האישום מתאר מסכת ארוכה של מעשי עבירה, שלהם שותפים הנאשם, זגייר ושוויקי. דעת לנבון נקל שמעשי העבירה הללו יוצאים מעבירת קשירת קשר בין שותפי העבירה, שהיא, לפי ההגדרה שבחוק העונשין, "עבירת פנים", והם נמשכים בסדרת פעולות שחלקן בוצעו מחוץ לשטח השיפוט וחלקן בתוך שטח השיפוט. הדבר נלמד מתיאור מעשי העבירה, המופיע באמרה המרכזית של הנאשם [ת/2]. כך הוא מתאר את ההתרחשות. נודע לו שזגייר מזייף מנועים. הוא נִסְכָּם עם זגייר לקבל ממנו מנועים מזויפים. זגייר נהג לשלוח שמונה מנועים בשבוע (ממוצע של 20 מנועים בחודש, ובסך הכל משך חודשיים וחצי - כחמישים מנועים). זגייר הטביע את המספרים המזויפים על המנועים, ואילו הנאשם המציא לזגייר שטרי מכוון עם מספרים שזגייר הכתיב לנאשם בטלפון. שטרי המכוון המפוברקים נשלחו לזגייר בפקס ממקום העסק של הנאשם. הנה כי כן, הטבעת מספרים על המנועים לשם זיופם בוצעה בחברון, אך הן ההסכמה לביצוע ההטבעה והן תמיכת הפעולה האסורה באמצעות שטרי מכוון מזויפים, נעשו בידי הנאשם בתחומי שטח השיפוט. כך גם קבלת המנועים המזויפים ומכירתם בתחומי שטח השיפוט.

מן הראוי להסתכל על כתב האישום כמסכת אחודה אחת שיש לה מרכיבי התנהלות שונים. התבוננות כזאת בהכרח מוליכה למסקנה, שמקצת מסכת העבירות בוצעה בישראל, ומקצתה מחוץ לשטח השיפוט. על כן, פרשת האישום כולה נתונה לסמכותו העניינית של בית משפט זה.

אני דוחה את ראש הטענה בדבר חוסר סמכות עניינית

העבירות הנובעות מן התיאור העובדתי שבכתב האישום

הסנגור טען שכתב האישום אינו מגלה עבירה. בדיקת גוף הטענה מלמדת שהכוונה לחוסר בהירות וכפילויות באישומים השונים ולהעדר יכולת שיוך בין המספרים הנקובים בכתב האישום לבין הראיות.

בחנית הנסיבות מראה שיש ממש חלקי בטענה. האישום הראשון מייחס לנאשם עריכת 63 עסקאות של זיוף שטרי מכוון גנובים ורכישה של מנועים מזויפים. הראיות לעניין אישום זה הן: (1) אימרת הנאשם; (2) עדות שוויקי; (3) דוחות תפיסה של מנועים שהתגלו כמזויפים ותפיסת תעודות משלוח מזויפות; (4) חוות דעת מומחים המראות שחלק ניכר מן המנועים שנתפסו בחצרים של הנאשם, מזויפים.

מאמרת הנאשם [ת/2] עולה הערכה של הנאשם שקיבל לרשותו מזגייר, באמצעות משלוחים שביצע מוחמד שוויקי, 50 מנועים [8 הובלות בשבוע, כ-20 הובלות בחודש, שמסתכמות משך חודשיים וחצי בכ-50 מנועים].

שוויקי העיד שהוא ביצע כ-20 הובלות, אך לא ברור כמה מנועים נכללו בכל הובלה.

השוטר דרור דה קלו תפס 55 מנועים חשודים כמזויפים במחסן של הנאשם באזור והשוטר אורי שאתי תפס 11 מנועים

חשודים כמזויפים במחסן העסק ברחוב המסגר בתל אביב. המספר הכולל (66 מנועים) אינו מתיישב עם המספר הנקוב בכתב האישום (63 מנועים).

מספר המנועים שנתפסו עולה על המספר המתואר באמרת הנאשם. אולם, כאמור, אמרת הנאשם נוקבת במספר מוערך ולא במספר מדויק.

המנועים שנתפסו בחצרי הנאשם הובאו למגרש אחסון משטרתי בעטרות. מפקח אלבז קצין הזיהוי של יחידת אתגר האחראי על המגרש בעטרות ואיש מז"פ רס"ר ביטון בצעו בדיקה של מנועים במגרש האחסון בעטרות ומצאו שהמנועים מזויפים. אלבז ערך 41 חוות דעת בדבר מנועים מזויפים וביטון ערך 10 חוות דעת בדבר מנועים שזויפו. בסך הכל הוכחו 51 מנועים להיות מזויפים[6].

מן המקובץ מתבקש שראיות המאשימה מתייחסות לחמישים ואחד (51) מנועים לכל היותר שזויפו בידי הנאשם ושותפו בנסיבות המתוארות באישום הראשון.

באישום הראשון מיוחסת לנאשם מכירת 15 מנועים מזויפים לרוכשים שונים בישראל. הדבר מבוסס על אמרת הנאשם. האמרה אינה כוללת פרטים על המכירות (מועדים, מיקומים, זהות רוכשים, טיפוס המנועים וכיו"ב).

האישומים 2-6 מתארים 5 עסקות פרטניות במנועים מזויפים. האישומים הללו כוללים פרטים ברורים על עסקות המכר הללו (מועדים, מיקומים, זהות רוכשים, טיפוס המנועים וכיו"ב).

ברור, אם כן, ש-15 עסקות המכירה הבלתי מפורטות הנזכרות באישום הראשון כוללות את 5 העסקות המפורטות ביתר האישומים. לא ניתן אם כן להרשיע את הנאשם פעמיים בגין עסקה מסוימת.

זה ועוד זה. אף על פי שסביר מאד להניח שהנאשם ביצע עסקות מכירה של מנועים מזויפים במספר גדול יותר מחמשת העסקות שפרטיהן ונסיבותיהן הוכחו, אינני סבור שאפשר לבס ממצא נקי מספקות על ההערכה המספרית שבא מפי הנאשם. לכידתו באמרי פיו בעניין 15 עסקות המכירה הנקובות באמרה עשויה להיות מוטעית (לא נדע אם טעות מִרְבָּה או טעות ממעיטה) ולפי שבמשפט פלילי אנו עוסקים אין מקום לסמוך על האמרה כשהיא עומדת לעצמה.

מסקנתי היא שאין להרשיע את הנאשם ב-15 עסקות מכירה של מנועים מזויפים שבפרט האישום הראשון. ניתן להרשיעו בכל אחת מחמש עסקות המכירה המפורטות באישומים 2-6 (ראו להלן).

בגדרה של הטענה שכתב האישום אינו מגלה עבירה נכלל גם טיעון שאין ראיה למודעות של הנאשם לכך שהמנועים שהוא סוחר בהם גנובים ומזויפים. בטיעון זה אין כל ממש. המודעות לזיוף שבמנועים עולה בעליל מאמרת הנאשם [ת/2] והיא נתמכת היטב בעדות שוויקי ובעובדה שבחצריו נתפסו עשרות מנועים מזויפים. העובדה שבאמרות מאוחרות הנאשם

הסתייג מאמרתו הראשה, אין לה נפקות שכן אינני נותן אמון באמרות המאוחרות.

על קבילות אמרות הנאשם

בפתחה של הכרעת הדין עמדתי על כך שנכח התנגדות הנאשם לקבילות אמרותיו קיום "משפט זוטא". בסיומו ניתנה החלטה הדוחה את טענות הנאשם והאמרות התקבלו כראיות מטעם התביעה [סעיפים 11 ו-12 לפקודת הראיות].

הסנגור, עו"ד צדוק חוגי, לא ראה בהחלטה האמורה סוף פסוק. בסיכומי טענותיו שב והעלה טענות נגד קבילות האמרות; הפעם בחסות "כלל הפסילה ההלכתית" [ע"פ 5121/98 **יישכרוב נ' התובע הצבאי הראשי**]. שלוש הן טענותיו: (1) הפרת זכות ההתייעצות בסנגור (2) אי ידיעת קרוא וכתוב; (3) מצב נפשי סובייקטיבי.

הפרת זכות ההתייעצות בסנגור - משנעצר הנאשם קמה לו זכות להתייעץ עם עורך דין בטרם שיידרש להשיב לשאלות חוקריו [סעיף 34 של חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) תשנ"ו - 1996 (להלן: "**חוק המעצרים**")]. על הקצין הממונה חלה חובה ליידע את הנאשם בדבר זכותו [סעיף 32 של חוק המעצרים]. הסנגור טוען כי זכותו זו הופרה חזר ושנה למן ראשית החקירה ועד לסיומה כל אימת שהנאשם נחקר והתבקש למסור אמרה.

מוזר (אם כי לא בלתי אופייני) שהטענה הועלתה בשלב הסיכומים, אף על פי שבגדרו של משפט הזוטא נחקרו החוקרים והתבקשו להשיב לטענה שהטיח בהם הסנגור, שלא אפשרו את מימוש זכות ההתייעצות בסנגור, המוקנית לנאשם. כך למשל חקר הסנגור את רפ"ק שי בראל בשאלה אם עובר לגביית האמרות ת/1 ו-ת/2, הודעה לנאשם זכותו להתייעץ עם עורך דין ובשאלה האם אפשרו החוקרים לממש את הזכות. רפ"ק בראל השיב שהוסברה לנאשם זכותו להתייעץ עם עורך דין ושהנאשם לא ביקש לממש את הזכות הזאת [פ/26-27] וכך העידה גם החוקרת רס"ר רינת רחמן [פ/32].

עיון באמרות הנאשם מעלה כי עובר למסירת האמרות הראשונות שנגבו בימים 19-20.9.2007 הודעה לנאשם זכותו להתייעץ בעורך דין והוא בחר שלא לממש את הזכות [ת/1, 2, 3]. סדרת האמרות השנייה היא מימים 13-16.4.2008, כמה חודשים לאחר שהנאשם שוחרר מן המעצר. נגבו 3 אמרות; בשתיים אין אזכור להודעה בדבר זכות ההתייעצות [ת/4, 5] ובשלישית כלולה הודעה כזאת [ת/6].

שתי האמרות שבהן אין התייחסות לזכות ההתייעצות נגבו בידי רס"ר רינת רחמן. בעדותה במשפט הזוטא נחקרה בשאלת הזכות האמורה והשיבה כי בכל חקירה הודעה לנאשם זכות ההתייעצות וניתנה לו אפשרות לממש אותה [פ/32].

בחקירה הראשית (במסגרת משפט הזוטא) של הנאשם לא התבקש הנאשם להגיב בסוגיית זכות ההתייעצות. מחקירתו הנגדית עולה כי בין גביית אמרה למשניה נפגש עם עורך דין וקיבל את עצתו [פ/48, 57].

מקיבוצן של הראיות עולה בבירור שנמסרה לנאשם חזר ושנה הודעה בדבר זכות ההתייעצות עם עורך דין. הייתה זו

החלטתו של הנאשם שלא לממש את הזכות בלילה שבו נעצר. לאחר שהובא לפני שופט ובוודאי בחודשים שלאחר מכן, כשהוא משוחרר, מימש הנאשם את האפשרות לקבל ייעוץ מקצועי.

כיון שהנאשם לא אישר בעדותו את טענת הפרת הזכות שנטענה (באיחור) בסיכומי הסנגור, אין לי אלא לקבוע שדבריה של רס"ר רחמן מהימנים ומכאן שברוב מניין ובניין הפעמים שבהן הנאשם נחקר, הועמד על הזכות האמורה.

בנסיבות האמורות אינני צריך לדוק פורתא בשאלה האם חובת היידוע שבסעיף 32 לחוק המעצרים חלה רק בעת שחשוד מצוי במעצר או שהיא חלה גם כלפי מעוכב לחקירה. די ברור שחובת היידוע מתקיימת גם כאשר אדם מעוכב, לפתע (ברחוב או במקום שבו הוא נמצא אותה עת) אולם ספק אם מתקיימת חובה כזאת כלפי אדם שהוזמן לחקירה לאחר ששוחרר ממעצר והוא יודע היטב את טיב החשד נגדו.

בכל מצב, גם במצב האחרון, חובה לאפשר את זכות ההתייעצות לנחקר המבקש זאת. אין ראייה לבקשה כאמור בענייננו וממילא אין מקום לטענת ההפרה.

אני דוחה את הטענה בדבר הפרת זכות ההתייעצות בעורך דין הן בהיבט של יידוע והן בהיבט של מימוש.

אי ידיעת קרוא וכתוב - טענה, מפי הנאשם, לאי ידיעת קרוא וכתוב עלתה לראשונה בשעה שהתבקש, ביום 16.4.08 למסור את אמרתו השישית. לאחר הקראת האזהרה סירב הנאשם לחתום בטענה שאינו יודע לקרוא ולאחר הבהרת הזכות להתייעץ בעורך דין אמר: **"אני רוצה שלפני שאני חותם הבן שלי אלירן שהגיע אתי היום יקריא לי את החקירה כדי שאוכל לחתום כיון שאינני יודע לקרוא"** [ת/6].

קודם לכן, משך גביית חמש האמרות הקודמות לא נאמר מפי הנאשם דבר וחצי דבר בעניין זה. יתר על כן, האמרה החמישית נגבתה מפי הנאשם ביום 14.4.2008 (כמה חודשים לאחר ששוחרר מן המעצר) ובה אין כל רמז לאי ידיעת קרוא וכתוב. להיפך, החוקרת הציגה לנאשם מסמכים בכתב (חוו"ד מז"פ) ושאלה האם קיים תיעוד ברשמוני היבוא. הנאשם השיב בחיוב והציג מסמכים [ת/5].

הנאשם חזר על הטענה במסגרת עדותו במשפט הזוטא [פ/49].

ברי לי שהטענה איננה אלא שקר בוטה. מסקנתי נשענת על שלושה אלה.

(1) בכל אחת מחמש האמרות הראשונות יש אינדיקציה ברורה לידיעת קרוא וכתוב {**"לא מזהה את כתב היד...לא מוכן לתת לך [דוגמת כתב יד] כלום [ת/1]; "זה שטרי מכר ריקים שהשתמשתי בהם... התחלתי לרשום [את המנועים ביומן חלפים]...חלק קטן רשום...נתנו לי אורכה של 30 יום לרשום את המנועים והגירים והתחלתי לעשות את זה"** [ת/2] ההדגשות שלי); **"הייתי נותן לחאלד את הכסף במזומן או בצ'קים"** [ת/3]; **"היו רק כמה כאלה [פקסים של שטרי מכר ריקים שמולאו במספרי מנוע]...אני צריך לבדוק אצלי ברשימוני יבוא... יש עוד**

מלא רשימונים...אני צריך לבדוק אצלי. יש עוד הרבה חדשים שצריך לבדוק. חוץ מזה אתם לקחתם הכל ועכשיו חסר לי הרבה חומר"[ת/4]; הצגת מסמכים שהנאשם הצביע עליהם [ת/5].

(2) הנאשם העיד שלא ידע את תוכן הודעותיו עד שהוקראו לו מפי אשתו [פ/54]. הדברים שקריים. לא זו בלבד שאשת הנאשם העידה בבית המשפט ולא אמרה לעניין זה דבר אלא אף גם זו שכל הודעות הנאשם הוקראו לו והוא אישר את הדבר בחתימתו. כיצד יכול היה להעיד שלא ידע את תוכן האמרות הללו? הרי אשתו הקריאה לו את אותם הדברים שרשמו החוקרים מפיו.

(3) אבי מלעי, בנו של הנאשם שהצטרף לפעילות עסקי אביו העיד: **"נוסע להביא מנועים מחו"ל. הוא בעצמו נוסע לחו"ל להביא אותם...אני יודע שכל המנועים יובאו מחו"ל. הוא [הנאשם] נוסע להביא אותם"** [פ/59-60]. הדברים מתיישבים עם תיאורים שהשמיע הנאשם באמרותיו על כך שנסע מספר פעמים להולנד כדי לייבא מנועים וכן נסע לירדן לבחון אפשרויות יבוא משם. איך אפשר שאנאלפבית יבצע פעילות כזאת? יתר על כן. אבי נשאל אם יש לעסק משרד ומי מנהל אותו. תשובתו שהנאשם מנהל את העסק ואת המשרד. האם הנאשם קורא מכתבים שמגיעים למשרד? התשובה: **"לא יודע לענות. אני מניח שהוא רואה מכתבים ויש חלק שלא רואה. הוא לא כל כך יודע לקרוא"** [פ/61]. בשלב מאוחר יותר העיד אבי מלעי בשנית. הוט כנראה שכח שאביו **"לא כל כך יודע לקרוא"**. על כן ציין שקודם להצטרפותו לעסק ניהל אביו את העסק ונסע לחו"ל להולנד וצורפת כדי להביא מנועים. רק אחרי שנאמר לו שאביו טוען שאינו קורא וכותב "נזכר" שאביו נסע לחו"ל יחד עמו [פ/300-301].

מעבר לכך שטענת הבורות של הנאשם היא טענת הבל, נראה שאין לה כל משמעות הן באשר לקבילות האמרות והן באשר למשקלן. שכן הנאשם לא הכחיש שהאמרות הוקראו לו ולא הכחיש שלא טען בזמן ממש שהאמרות נבדו ממחם הקודח של החוקרים. על כן, אפילו תאמר שהנאשם אינו יודע לקרוא, אין לכך משמעות בהקשר לדיוק שבתוכן האמרות.

מצב נפשי סובייקטיבי - הסנגור טען שאין לקבל את אמרות הנאשם בשל "מצב נפשי סובייקטיבי". הטענה איננה ברורה. ייתכן שהסנגור מכוון למצבו הפיזי והנפשי של הנאשם בשעה שנערכה החקירה והוא התבקש למסור אמרות. אלא שטענות בעניין זה נבחנו במסגרת "משפט זוטא" [ראו עמודים 2, 3-4, 6 להחלטה במשפט הזוטא מיום 1/3/10]. על כן, בכל הקשור לקבילות האמרות, אין עוד מקום לטענה האמורה.

לכל היותר, אפשר לטעון ל"משקל" האמרות, נוכח "לחץ נפשי פנימי" שהכביד על הנאשם ובעטיו אפשר שמסר אמרות שתוכן אינו אמת. הלכה פסוקה היא שבשל ההשפעה האפשרית של "לחץ פנימי", לא ניתן להרשיע נאשם על סמך אמרת החוץ שלו, אלא נדרש "דבר-מה נוסף" [למשל: רע"פ 4142/04, **איתי מילשטיין נ' התובע הצבאי הראשי**, סב(1) 378]. לשאלת משקל האמרה, אתיחס בהמשך.

למקרא סיכומי טענות הסנגור, אני מניח שהוא זנח את הטענה שהנאשם אינו כשיר לעמוד לדין בשל מצבו הנפשי, והביטוי "מצב נפשי סובייקטיבי" אינו מכוון לחוסר כשרות נוכח מצב נפשי השולל אחריות פלילית או שולל אפשרות לקיים הליך פלילי[7].

הגנה מן הצדק

כמפורט למעלה מכאן, טענת ההגנה מן הצדק מבוססת על שני רכיבים: (א) אכיפה בררנית; (ב) אי חוקיות ואי חוקתיות ההליך.

אכיפה בררנית

בא כוח הנאשם מנה כמה גורמים שניתן היה להעמיד אותם לדין בפרשה והמאשימה בחרה שלא לעשות כן. בין הגורמים הללו מצויה החברה "ניתאי מוטורס בע"מ", שהנאשם היה הבעלים והמנהל שלה ובמסגרתה פעל, בין היתר, לשם ביצוע מסכת העבירות המתוארת באישום זה. כמו כן, צוין חאלד זגייר, שהיה שותף לאישום מעיקרה ובשלב מסוים, עוכבו ההליכים נגדו. הסנגור סבור שניתן היה לנקוט הליכים כנגד גורמים נוספים, מהם כאלה שרכשו מן הנאשם את המנועים המזויפים.

אינני סבור שהתנהלות המאשימה עולה כדי "אכיפה בררנית", בוודאי לא אכיפה שיש בה כדי לבסס טענה של "הגנה מן הצדק". אכן, בנסיבות מסוימות ניתן לייחס לחברה אחריות פלילית בגין פעילות של אורגן מן האורגנים שלה. לגמרי לא ברור שהפעילות העבריינית של הנאשם הייתה חלק מן הפעילות הלגיטימית שהוא ביצע במסגרת ניתאי מוטורס. מכל מקום, החלטת המאשימה שלא להעמיד לדין את התאגיד הפרטי שאיננו אלא הנאשם עצמו ב"אישיות משפטית" אחרת, אינה עולה כדי הפליה כלשהי של הנאשם. אולי להיפך: אילו הועמדה גם החברה לדין, היה על הנאשם, כבעלים של החברה, לעמוד מאחורי החיובים העונשיים שיוטלו עליה, בנוסף לענישה שהוא עצמו צפוי לה.

ההחלטה לעכב את ההליכים כנגד זגייר הייתה פועל יוצא של קשיים אובייקטיביים להביאו לדין. בנסיבות כאלה, אין להלין על התביעה בקשר עם החלטתה. העובדה שזגייר בשלב מסוים פנה באמצעות סנגורו לבית המשפט בבקשה לסיים את ההליך נגדו (היינו, לבטל את עיכוב ההליכים), אינה אומרת דבר. מן הסתם, הפרקליטות שקלה את ההודעה האמורה ומטעמים שלה, החליטה, לפחות בשלב זה, שלא לבטל את החלטת עיכוב ההליכים. אינני רואה בכך משום צעד מפלה כלפי הנאשם.

מי שהועמד לדין ואף הורשע ונגזר לו עונש מאסר, הוא שוויקי, שפעל עם הנאשם וזגייר כמוביל של המנועים הגנובים והמזויפים. עובדה זו מראה שהמאשימה "באה חשבון" עם כל מי שניתן לקיים הליך סדור נגדו.

אי חוקיות ואי חוקתיות ההליך

הסנגור טען שההליך דנן לקה באי חוקיות, משום שבית המשפט לא נענה לבקשת הסנגור להזמין את זגייר כעד, ומשום שבית המשפט לא נענה לבקשה של הנאשם לשלוח אותו לבדיקת כשירות נפשית בידי הפסיכיאטר המחוזי.

הטענה בעניין זימונו של זגייר כלל אינה ברורה. בישיבת בית המשפט מיום 5.2.13 ניתנה החלטה כדלקמן: **"בא כוח הנאשם מבקש לזמן את נאשם 3 [זגייר] כעד הגנה וכן להזמין עד הגנה נוסף. העדים הללו הוזמנו בעבר.**

משלא ניתן היה לגרום לכך שהם יבואו לבית המשפט, הודיע הסנגור: 'אלה עדיי'. מבחינתי פרשת ההגנה הסתיימה, מה גם שאין לי כל ביטחון שהנאשם 3, אם יוזמן, יגיע לבית המשפט. אינני חולק על כך שהוא אמר לסנגורו שהוא יגיע, אבל כמאמר האנשים: 'בין אמר לעשה - ת"ק פרסה'. לפיכך, יגיש הסנגור את סיכומיו...". [פ/284].

כל עוד הייתה אפשרות ריאלית לגרום להתייצבותו של זגיר, הן למשפט והן לעדות, נקטתי בכל הצעדים הפורמאליים הנחוצים, ובכלל זה משלוח הודעות למשטרת ישראל בחברון והודעה למנהל האזרחי. אין, לצערי, שליטה על מי שמתגורר בתחומי הרשות הפלסטינית, ואין דרך לכופ את התייצבותו למשפט או לעדות בישראל.

בעניין בדיקת הכשירות הנפשית של הנאשם, ניתנו במהלך המשפט החלטות ככל שהנסיבות הצריכו זאת. כשהועלתה בפעם הראשונה טענה לחוסר כשרות נפשית, הוריתי לבחון את מצבו של הנאשם בידי הפסיכיאטר המחוזי. בראשונה, הוריתי, בעקבות חוות דעת של הפסיכיאטר המחוזי, על הפסקה בת ארבעה חודשים במשפט [החלטה מיום 15.8.10]. בשנייה, לאחר שחלפו כששה חודשים, הוריתי על בדיקה נוספת של הנאשם [החלטה מיום 13.2.11], ולאחר דיונים ושמיעת חוות דעת של מומחים פסיכיאטרים משני הצדדים, קיבלתי החלטה האומרת שהנאשם לא הצליח לעורר אפילו ספק בדבר כשירותו לעמוד לדין, ועל כן יש להשלים את מהלך המשפט [החלטה מיום 26.9.11].

מאותה החלטה ואילך, עד לסיום המשפט, לא פסק הסנגור מלדרוש חזור ושנה בדיקות נוספות של כשירות הנאשם. אכן, הבקשות הללו נדחו מפני שהן נתמכו באותן חוות דעת שעמדו לפני לדין ושימשו את החלטתי מספטמבר 2011. עם זה, הנחתי בידי הסנגור אפשרות להציג חוות דעת של מומחים מטעמו בפרשת ההגנה. אכן הדבר נעשה, ובשלב המסיים של שמיעת הראיות השמיע הסנגור את עדותו של הפסיכיאטר המומחה, ד"ר ראובן זיו [פ/298-289 מיום 20.9.12].

המומחה, ד"ר זיו, העיד שבחוות דעתו לא התייחס לשאלת הכשירות לעמוד לדין. חוות דעתו מיועדת לשאלת יכולתו של הנאשם לשאת עונש מאסר ["לא, לא כותב את זה (לא כשיר לעמוד לדין)]. הכנסתו לבית סוהר יכולה להחמיר את מצבו בגלל חשיבה אובדנית. המשפחה לא ביקשה ממני (לבדוק כשירות לעמוד לדין), אלא על כשירותו להיות בבית סוהר ועל הדבר הזה נתתי דעתי" (פ/297)].

נוכח האמור לעיל, נראה לי שהטענה לאי חוקיות או היעדר חוקיות (כלשון הסנגור), אין לה על מה שתסמוך.

הראיות - מהימנות, דיות ומשקל

עד הנה בחנתי ודחיתי את טענות ההגנה השונות; הן אלה שכונו "טענות מקדמיות" והן שאלה שהוגדרו כחוקיות ועל-חוקיות. עתה עליי לבחון את ראיות התביעה ואת ראיות ההגנה שמנגד ביחס לששת האישומים גופם.

האישום הראשון - זיוף ורכישת 63 מנועים מזויפים

עמוד 20

האישום הראשון מבוסס על אמרות הנאשם, עדות שוויקי, דו"חות תפיסה של מנועים חשודים כמזויפים בחצרי הנאשם וחוות דעת מומחים בדבר הזיוף שבמנועים.

אמרות הנאשם

הנאשם מסר מספר אמרות. האמרה העיקרית הנוגעת לאישום הראשון ניתנה ביום 19.9.07 בשעה 04:30 [ת/2]. עיקר תוכנה הוא שהנאשם ניהל עסק ליבוא מנועי רכב. העסק נרכש מחברה בשם "ליברטי בע"מ". שם העסק הוסב ל"ניתאי מוטורס בע"מ". כחודשיים וחצי קודם למעצרו נוצרה הכרות בין הנאשם לבין זגייר, תושב חברון, באמצעות שוויקי. שוויקי מסר לנאשם שזגייר עוסק במכירת מנועים של כלי רכב גנובים וניתן לרכוש ממנו מנועים במחירים נמוכים. הנאשם רכש בתחילה שני מנועים ומשראה כי טוב נסכם עם זגייר שהאחרון יספק לו עשרות מנועים. שוויקי ביצע את הובלת המנועים מחברון אל חצרי העסק של הנאשם. לשם מימוש העסקות מסר הנאשם לזגייר, בפקס, שטרי מכר ותעודות משלוח ריקים שקיבל מחברת "ליברטי". זגייר תורפי הטפסים הללו מולאו בידי זגייר במספרי מנוע שותם הטביע על המנועים הגנובים ["מספרי מנוע כאלו שאין אותם בארץ, כאילו יבוא" (ת/2)]. הנאשם שילם לזגייר כ-1200 - 1500 ש"ח עבור כל מנוע.

המנועים המזויפים אוחסנו בחצרים של עסקו של הנאשם. חלקם נמכרו ללקוחות שונים (כ-15 עסקות מכירה) והוצגו כמנועים מיובאים מקוריים.

אמרה זו (להלן: "**האמרה המפלילה**") מגלמת בחובה הודאה כמעט מלאה בכל מעשי העברה המיוחסים לנאשם הודאה באישום הראשון. כלולה בה הסתייגות לעניין זהות המבצע בפועל של פעולות ההטבעה התרמיתית (פבריקציה) של מספרי מנוע ורישום במרמה של מספרי מנוע על שטרי המכר ותעודות המשלוח (פעולות אלה מיוחסות לזגייר). אלא שברור למקרא האמרה שהנאשם היה מודע לפעולות של זגייר; הפעולות בוצעו לבקשת הנאשם והוא שסיפק לזגייר תופסי תעודות משלוח ושטרי מכר ריקים.

אמרות מאוחרות יותר של הנאשם משקפות התרחקות בדרגות שונות מאחריות למעשי העברה. כך אמרה אחת היא בגדר הדחה והודאה [8]. בראשית מסר הנאשם שלא ידע שזגייר סוחר במנועים גנובים וכי הוא מטביע עליהם מספרים שאינם מקוריים. כסבור היה שזגייר מייבא מנועים מירדן. ובאחרית שינה טעמו: "**בהתחלה לא ידעתי** [שזגייר מטביע מספרים על המנועים] **רק בזמן האחרון גיליתי...בחדש וחצי האחרונים...**" [ת/3]. אמרה אחרת היא בגדר הכחשה מלאה [ת/4] או אלים פה [ת/5] ובמובן מסוים גם [ת/6].

הלכה מימים ימימה היא שאמרת חוץ של נאשם היא ראייה לחובתו ואין היא יכולה לשמש כראיה לזכותו [י. קדמי על **הראיות** חלק ראשון (תש"ע - 2009) 139]. הנאשם אינו יכול לסמוך על עובדות הכלולות באמרתו ששוללות את אחריותו הפלילית. עליו להתייבב על דוכן העדים ולהעיד על עובדות אלה [שם, שם]. בית המשפט רשאי לפלג את האמרה ליתן אמון בחלקים הימנה ולשלו אמון מחלקים אחרים שבה [שם, 135].

לפתח פרשת ההגנה הוסבר לנאשם שזכותו להימנע מלהעיד אך הימנעות זו עלולה להתפרש נגדו וזכותו להעיד מדוכן

העדים. הנאשם ערך "הצגה" מופגנת של חוסר יכולת להבין את המתרחש בבית המשפט ושל תחושות פיזיות ופיזיולוגיות קשות; "זרמים" בגוף, לחצים, תרדמת ועוד [פ/287-283]. כך כתבתי בהחלטה באותו דיון: **"בעיני המצג שמוצג לפניי אינו משקף מציאות נכונה. הנאשם מבין היטב ומודע היטב לכל מה שנעשה. והטענה שיש לו זרמים בראש ושהוא פונו את ראשו בין ידיו והוא קם ממקומו ומחבק את התובע ומגלגל עיניים כלפי שמיים נראית לי מלאכותית"** [פ/287][9].

הפועל היוצא המעשי הוא שהנאשם לא העיד ולא סתר את חלקי אמרתו המפלילים ולא ביסס את חלקי האמרה או את האמרות המזכות.

עדות מוחמד שוויקי

שוויקי ביצע את הובלת המנועים המזויפים מחברון אל חצרי הנאשם. חוקרי יחידת "אתגר" של משטרת ישראל עקבו אחר תנועותיו ועצרו אותו ביום 18.9.07 שעה שהגיע עם "משלוח" של מנועים מחברון למחסן של הנאשם באזור.

שוויקי העיד כי ביצע כ-20 הובלות של מנועים מזגייר לנאשם. ברכב התובלה החזיק, דרך קבע, שטרי מכר שנועדו להוות מצג שקרי של החזרת מנועים שנשלחו מתל אביב לקריית ארבע. הלכה למעשה היו אלה מנועים שזגייר הטביע בהם מספרים שנמסרו לו בידי הנאשם. הנאשם מילא את מספרי המנועים על שטרי מכר ותעודות משלוח ששלח בפקס לזגייר בחברון [פ/245]. שוויקי נכח במעמד ביצוע פעולת ההטבעה- "באמצעות פטיש ומסמרים" שביצע זגייר לשם "זיוף" מנועים [פ/239].

הסנגור טוען שעדות שוויקי בחלקים המפלילים את הנאשם אינה אלא עדות סברה. שהרי מן הסתם שוויקי לא נכח במעמד מילוי שטרי המכר ותעודות המשלוח, שליחת הפקסים וקבלתם. על כן ייחוס הפעולות הללו לנאשם אינו מושתת על קליטת הנסיבות באמצעות החושים של העד.

המציאות סותרת את הטיעון, חרף הגיונו. ראשית, כאמור, שוויקי ראה במו עיניו את זגייר מטביע מספר שאינו מקורי על מנוע. מחומר הראיות עולה, שמדובר במספרי מנוע עתירי ספרות ואותיות לועזיות. קשה לחשוב על כך שזגייר "המציא" את המספרים הללו. הדעת נותנת שהם נמסרו לו עלי כתב. הדבר מתיישב עם משלוח פקסים שבהם כלולים מספרי המנועים. שנית, ואולי עיקר, ברשות הנאשם נתפסו מסמכים הכוללים רשימות של מספרי מנועים שיובאו מהולנד, כנראה בידי חברת ניתאי שבבעלות הנאשם [למשל נ/5, נ/8]. מספרים אלה הם מספרים מקוריים, שהפלא ופלא, נמצאו חרוטים על פני המנועים שנתפסו בחצרי הנאשם, שנחשדו להיות מזויפים ואמנם התבררו ככאלה. נמצא שזגייר חרט על פני המנועים שזיף מספרי מנוע תואמים למספרים שנמצאו במסמכים שהחזיק הנאשם. מכאן ברור שזגייר לא "המציא" את מספרי המנוע שהטביע. מכאן גם ברור שעדות שוויקי על כך שזגייר קיבל בפקס את המספרים מן הנאשם, יש לה על מה שתסמוך.

טענה נוספת של הסנגור לעניין עדות שוויקי היא שנכח מעמדו של שוויקי כשותף לעסקות העבירה הנטענות, אי אפשר לבסס הרשעה על עדותו אם אין לה סיוע בחומר הראיות. בטיעון זה אין ממש, שכן הוראת דין מפורשת היא שעדות

שותף לעבירה טעונה "דבר לחיזוק" לשם ביסוס הרשעה על פיה. דרישת הסיוע מצטמצמת לעדותו של שותף שהוא "עד מדינה". לשוויקי לא ניתן מעמד של "עד מדינה".

חוות דעת מומחים

סדרת חוות דעת של מומחי משטרת ישראל לזיהוי פעולות זיוף של מספרי מנועים הוצגה כראיה במשפט זה. חוות הדעת, שרובן ככולן נערכו בידי מפקח אלבז, משקפות בדיקה של המנועים שנחשדו להיות מזויפים ומגלות שהוטבעו במנועים מספרים שאינם מקוריים. בחלק ניכר מן המנועים נערכה פעולה כימית מסוימת לשם איתור מספר המנוע המקורי. בדרך כלל, הצליח המומחה לחשוף את המספר המקורי. במקרים אחדים, הושחת המספר המקורי במידה כזו, שלא אפשרה לזהות אותו.

חוות הדעת הללו דוברות בעד עצמן. אלא שהסנגור העלה כלפיהן טענה כפולה, החותרת מתחת לפני מיומנות המומחה המשטרתי. בראשונה נטען כי חלק ניכר מחוות הדעת כלל לא נערכו בידי מפקח אלבז כבוחן זיופי מנוע מוסמך, אלא בידי חניכי קורס של בוחני זיוף שאלבז פקד עליו. בשנייה נטען שבחומר הראיה מצויות שלוש חוות דעת של בוחן מומחה משטרתי אחר, שקובע כי המנועים שבחן ומספריהם מקוריים, בעוד שאותם מנועים ממש נמצאו בידי מפקח אלבז להיות מזויפים. הדבר מעלה חשש רב בדבר מומחיותו של מפקח אלבז.

לעניין הטענה הראשונה. מפקח אלבז העיד שאכן פעולות פיזיות מסוימות נעשו בידי חניכי הקורס שאותם הדריך. אלא שכל הפעולות נעשו תחת הנחייתו ותחת בקרה שלו. האחריות המוחלטת לכל חוות דעת היא שלו, ולא יצאה חוות דעת ביחס למנוע שנבחן במסגרת אותה בדיקה, שלא בוקרה ואושרה בידו.

אכן, זה הכלל. בתחומי מקצועיות שונים, חוות הדעת המופקת היא פרי שילוב פעולה של גורמים אחדים (טול למשל חוות דעת בעניין אבחון חומר החשוד כסם. בתהליך האבחון לוקחים חלק גורמים שונים הפועלים במעבדה. לכל אחד תפקיד משלו וחוות הדעת הסופית המוגשת לבית המשפט, היא של ראש המעבדה או הגורם האחראי במעבדה. הוא הדין בחוות דעת של רופא מומחה, שנזקק לשם גיבוש דעתו, לחוות דעת של גורמי רפואה משניים או לתוצאות בדיקה מעבדתית או אחרת). כך הדבר גם בענייננו, כאשר הבוחן המומחה המוסמך נעזר ב"שוליות בוחנים" לשם גיבוש חוות הדעת.

אף הטענה לקיומן של חוות דעת סותרות בעיקרה אינה מבוססת כהלכה. אמנם, המומחה רוברט וינטרניץ, ממחלק מטה זיהוי פלילי במרחב חוף, בדק שלושה כלי רכב ומצא שמספרי המנוע שבהם הם מספרים מקוריים, ושהרכב אינו רשום כגנוב. האחד, מכונית מתוצרת פולקסווגן בורה [נ/א 8]; השני, מכונית מתוצרת הונדה [נ/ב 8]; השלישי, מכונית מתוצרת רנו קנגו [נ/ג 8].

מפקח אלבז מצא את המספר המקורי של מנוע הפולקסווגן מוטבע על מנוע מן המנועים שנתפסו בחצרי הנאשם. המספר המוטבע נמצא להיות בלתי מקורי [ת/66]. כך גם בעניין המספר המקורי של מנוע ההונדה. מפקח אלבז מצא את המספר המקורי של המנוע מוטבע על מנוע מן המנועים שנתפסו בחצרי הנאשם. המספר המוטבע נמצא להיות

ברור שאין סתירה בין חוות הדעת של אלבז לבין חוות הדעת של וינטרניץ; הראשון מצא את מספר המנוע המקורי של המכוניות שהשני בדק מוטב במנוע אחר כמספר מזויף. יתר על כן למעלה מכאן ציינתי שיש ראייה ברורה לכך שהנאשם מסר לזגייר מספרי מנוע שנטל מרשימות של מנועים מקוריים שהגיעו לרשותו כיבואן של מנועים. על כן אין תימה בכך שהמספרים שאותרו במנועים שנתפסו מרשותו כמספרים שאינם מקוריים, התבררו להיות מספרים מקוריים של כלי רכב מסוימים (למשל, של כלי הרכב שבדק וינטרניץ).

חוסר ודאות עולה רק בעניין מנוע הרנו שנבדק בידי וינטרניץ. פעולת החשיפה שביצע אלבז גילתה את מספר המנוע של הרנו מוטבע כמספר מקורי על מנוע מן המנועים שנתפסו בחצרי הנאשם [ת/44]. חוות הדעת אינן מתיישבות האחת עם השנייה. ברור שאחד משני המומחים טעה. אינני יודע מי מן השניים הוא בעל הטעות. הנאשם, בהקשר לאותו מנוע ייחנה מן הספק. הספק בעניין מנוע אחד אינו מקים ספק ביחס מאחריות לזיוף המנוע המסוים הזה.

האישום הראשון - ממצאי עובדה

ממערך הראיות המתואר ניתן לגזור ממצא עובדתי נעלה מספק שבין הנאשם לזגייר נקשר קשר שמכוחו סיפק הנאשם לזגייר מסמכים (תעודות משלוח ושטרי מכר) שבהם נכללו מספרי מנועי כלי רכב. בעצה אחת עם הנאשם השחית זגייר את המספרים המקוריים שהוטבעו במנועים שהוסרו מכלי רכב גנובים והטבע במקומם את המספרים שמסר לו הנאשם. חמישים (50) מנועים שהוטבעו בהם כך מספרים שאינם מקוריים הועברו על ידי זגייר, באמצעות שוויקי, לנאשם תמורת תשלום של 1200 - 1500 ש"ח בגין כל מנוע.

הנאשם היה מודע לכך שהמנועים שרכש הגיעו לידי זגייר בדרך בלתי חוקית כלשהי (שאם לא כן לא היה צורך להטביע בהם מספרים שאינם מקוריים).

האישום השני עד השישי - ממצאי עובדה

חמשת האישומים הנוספים מושתתים על דפוס ראייתי אחיד. יחידת אתגר בדקה חמישה כלי רכב המוחזקים בידי בעלים שונים. הבדיקה העלתה שבמנועי כלי הרכב הללו הוטבעו מספרים שאינם מקוריים. המנועים הוסרו מכלי רכב שנגנבו ונמכרו לרוכשים שונים. מעדויות בעלי כלי הרכב עולה שהמנועים המזויפים נרכשו מן הנאשם, תוך שהנאשם הציג מצג שהמנוע שנמכר הוא מנוע מקורי שיובא מחו"ל. לצד עדויות המחזיקים בכלי הרכב, מצויות עדויות או רישומים על גניבת כלי הרכב המקוריים שבהם הותקנו אותם מנועים; חוות דעת מומחה על היות המנועים מזויפים; שטרי מכר שהונפקו בידי הנאשם והודעות מפי הנאשם על כך שמכר את המנועים הללו, תוך הצגתם כמנועים מקוריים מיובאים. מהאמרה המפלילה שמסר הנאשם, עולה, כמתואר למעלה, שזגייר ביצע עבורו סדרה של זיוף מנועים ועל כן, בהצטבר לשאר מרכיבי הראייה, ברור שעסקאות מכירת המנועים המזויפים, נעשו במנועים שסיפק זגייר.

האישום השני

רכב מסוג סובארו, מ.ר. 22-682-88, נגנב מבעליו ביום 20.1.07. מנוע הרכב הגנוב הוסר ממנו ונערכה בו פעולת "זיוף" (הטבעה של מספר מנוע שאינו מקורי). ביום 6.2.07 מכר הנאשם את המנוע המזויף לאחד שלום חג'בי, בתמורה ל-3,500 ש"ח. הנאשם מסר לחג'בי שטר מכר שבו רשם את מספר המנוע המזויף, שבו הטביע חותמת של חברת "ליברטי מנועים בע"מ". הנאשם זייף חשבונית ייבוא שבה רשם את מספר המנוע המזויף, כדי שהדבר יראה כאילו המנוע הובא מחו"ל כדין.

שורת ראיות מוכיחות את העובדות הללו. מכירת המנוע לחג'בי ופרטי המנוע שנמכר כלולים באמרת הנאשם ובעדות חג'בי [ת/7, פ/89]. חשבונית מזויפת ושטר מכר מזויף נתפסו בחקירה [ת/108]. חוות דעת על המנוע המזויף של מפקח אלבז ובהתאמה בדיקת מנוע הסובארו [ת/94, ת/96].

האמרה המפלילה [ת/2] משלימה את זיקת הקשר בין המנוע המזויף לבין המנועים שסיפק זגייר.

האישום השלישי

רכב מסוג סובארו, מ.ר. 69-987-03, נגנב מבעליו ביום 29.1.07. מנוע הרכב הגנוב הוסר ממנו ונערכה בו פעולת "זיוף" (הטבעה של מספר מנוע שאינו מקורי). ביום 8.2.07 מכר הנאשם את המנוע המזויף לאחד אורן ביבי ממוסך "אפק", בתמורה ל-2,890 ש"ח. הנאשם מסר לביבי שטר מכר שבו רשם את מספר המנוע המזויף. הנאשם זייף חשבונית ייבוא שבה רשם את מספר המנוע המזויף, כדי שהדבר יראה כאילו המנוע הובא מחו"ל כדין. ביום 11.2.07 מכר ביבי את המנוע המזויף לאופיר קפלן והתקין אותו ברכב של קפלן. ביבי מסר את שטר המכר המזויף לקונה.

שורת ראיות מוכיחות את העובדות הללו. מכירת המנוע לביבי ופרטי המנוע שנמכר כלולים באמרת הנאשם ובעדות אופיר קפלן [ת/7, פ/91]. חשבונית מזויפת ושטר מכר מזויף נתפסו בחקירה [ת/107]. חוות דעת על המנוע המזויף של רפ"ק וולניץ [ת/87].

פלט מחשב מן המאגר המשטרתי מוכיח את העובדה שהסובארו נגנב [ת/86].

האמרה המפלילה [ת/2] משלימה את זיקת הקשר בין המנוע המזויף לבין המנועים שסיפק זגייר.

האישום הרביעי

רכב מסוג ניסאן טירנו, מ.ר. 58-293-06, נגנב מבעליו במועד בלתי ידוע. מנוע הרכב הגנוב הוסר ממנו ונערכה בו פעולת "זיוף" (הטבעה של מספר מנוע שאינו מקורי). ביום 12.7.07 מכר הנאשם את המנוע המזויף לאחד אבי פנחסוב ממוסך "פנחסוב את כהן", בתמורה ל-6,930 ש"ח. הנאשם מסר לפנחסוב שטר מכר שבו רשם את מספר המנוע המזויף. הנאשם זייף חשבונית ייבוא שבה רשם את מספר המנוע המזויף, כדי שהדבר יראה כאילו המנוע הובא

מחו"ל כדין. פנחסוב מכר את המנוע לאחד משה גורנוב והתקינו במכונית שברשותו.

שורת ראיות מוכיחות את העובדות הללו. מכירת המנוע לפנחסוב ופרטי המנוע שנמכר כלולים באמרת הנאשם, בעדות פנחסוב ובעדות גורנוב [ת/7, פ/90, פ/232]. חשבונית מזויפת ושטר מכר מזויף נתפסו בחקירה [ת/109]. חוות דעת על המנוע המזויף של מפקח אלבז ובהתאמה בדיקת מנוע הניסאן [ת/92, ת/93].

האמרה המפלילה [ת/2] משלימה את זיקת הקשר בין המנוע המזויף לבין המנועים שסיפק זגייר.

האישום החמישי

רכב מסוג מזדה 323 נגנב מבעליו במועד בלתי ידוע. מנוע הרכב הגנוב הוסר ממנו ונערכה בו פעולת "זיוף" (הטבעה של מספר מנוע שאינו מקורי). ביום 13.5.07 מכר הנאשם את המנוע המזויף למוסך "ש. קלעי ובנו", בתמורה ל-4,600 ש"ח. הנאשם מסר למוסך "ש. קלעי ובנו" שטר מכר שבו רשם את מספר המנוע המזויף. הנאשם זייף חשבונית יבוא שבה רשם את מספר המנוע המזויף, כדי שהדבר יראה כאילו המנוע הובא מחו"ל כדין. המוסך מכר את המנוע המזויף לחברת "אגרסקו" והתקין אותו ברכב של החברה.

שורת ראיות מוכיחות את העובדות הללו. מכירת המנוע למוסך ופרטי המנוע שנמכר כלולים באמרת הנאשם [ת/7]. חשבונית מזויפת ושטר מכר מזויף נתפסו בחקירה [ת/107]. חוות דעת על המנוע המזויף של רס"ר חן תור ובהתאמה בדיקת מנוע המזדה [ת/89, ת/88].

האמרה המפלילה [ת/2] משלימה את זיקת הקשר בין המנוע המזויף לבין המנועים שסיפק זגייר.

האישום השישי

רכב מסוג מזדה 323 נגנב מבעליו במועד בלתי ידוע. מנוע הרכב הגנוב הוסר ממנו ונערכה בו פעולת "זיוף" (הטבעה של מספר מנוע שאינו מקורי). ביום 8.2.07 מכר הנאשם את המנוע המזויף לאחד מאיר חסאן ממוסך "מאיר", בתמורה ל-3,350 ש"ח. הנאשם מסר לחסאן שטר מכר שבו רשם את מספר המנוע המזויף, שבו הטביע חותמת של חברת "ליברטי מנועים בע"מ". הנאשם זייף חשבונית יבוא שבה רשם את מספר המנוע המזויף, כדי שהדבר יראה כאילו המנוע הובא מחו"ל כדין.

שורת ראיות מוכיחות את העובדות הללו. מכירת המנוע לחסאן ופרטי המנוע שנמכר כלולים באמרת הנאשם [ת/7]. חשבונית מזויפת ושטר מכר מזויף נתפסו בחקירה [ת/107]. חוות דעת על המנוע המזויף של מפקח אלבז ובהתאמה בדיקת מנוע המזדה [ת/91, ת/90].

האמרה המפלילה [ת/2] משלימה את זיקת הקשר בין המנוע המזויף לבין המנועים שסיפק זגייר.

הכרעת הדין

ממצרף הראיות וממצאי העובדה שנקבעו מכוחן, נובעת אחריותו של הנאשם למעשי העבירה המתוארים בששת פרשיות האישום.

אני מרשיע את הנאשם בעבירות כדלקמן:

אישום ראשון

- (א) קשירת קשר לביצוע פשע (קבלת חלק גנוב של רכב, זיופו ומכירתו), לפי סעיף 499 ביחד עם סעיפים 413ח(2), 413ט, 413י, 413יא לחוק העונשין.
- (ב) קבלת חלק גנוב (חמישים מנועים), לפי סעיף 413 לחוק העונשין.
- (ג) מסחר בחלק גנוב (חמישים מנועים), לפי סעיף 413יא לחוק העונשין.
- (ד) זיוף ושימוש במסמך מזויף כדי להקל על ביצוע עבירות הקבלה והסחר בחלק גנוב (חמישים עבירות), לפי סעיף 413ח(2) לחוק העונשין.
- (ה) מעשה המקשה על זיהוי זיוף חלק של רכב (חמישים עבירות), לפי סעיף 413ט לחוק העונשין.

אישומים שני עד שישי

- (א) זיוף ושימוש במסמך מזויף כדי להקל על ביצוע עבירות הסחר בחלק גנוב (חמש עבירות), לפי סעיף 413ח(2) לחוק העונשין.
- (ב) שינוי זהות של חלק רכב (חמש עבירות), לפי סעיף 413ט לחוק העונשין.
- (ג) קבלת חלק גנוב (חמש עבירות), לפי סעיף 413י לחוק העונשין.
- (ד) מסחר בחלק גנוב (חמש עבירות), לפי סעיף 413יא לחוק העונשין.
- (ה) קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (חמש עבירות), לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין.

ניתנה היום, ו' שבט תשע"ד, 07 ינואר 2014, במעמד הצדדים.

[1] מעיקרה היה זגייר נאשם בתיק זה אלא שמאחר שהוא תושב חברון התהווה קושי לגרום להתייצבותו למשפט ובשלב מסוים עוכבו ההליכים נגדו.

[2] בסיכומי התובע כלולות הפניות למוצגים נוספים שהן חוות דעת. בדיקתם העלתה שחלקם אינן חוות דעת של מפקח אלבז או שהם קשורים בפרטי אישום אחרים.

[3] בדיקה העלתה שמסיכומי התובע דווקא הושמטו כמה מוצגים שהם חוות דעת של ביטון

[4] הנאשם העיד במסגרת משפט הזוטא ובחר שלא להעיד במשפט גופו.

[5] הצגת הטענות לראשונה בשלב סיכומי טענות בכתב מנעה מן התביעה אפשרות להגיב לטענות שרובן ככולן היו לא צפויות.

[6] על אלה ייוספו להלן המנועים הכלולים באישומים 2-6.

[7] התייחסות למצב הנפשי כלולה בגדרה של הטענה ל"הגנה מן הצדק". ראו להלן.

[8] היפוכה של "הודאה והדחה".

[9] המעיין בפרוטוקול בית המשפט של אותו דיון ייווכח על נקלה שהנאשם היה מודע היטב לכל המתרחש סביבו. התנהגותו באותו דיון לא נועדה אלא לשבש את ההליך. לא ניתן שלא להעלות סימני שאלה שמא הייתה יד מכוונת לכך.